

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Львівського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, професор

Роман БЛАГУТА

2024

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Юрія ГУЦУЛЯКА на тему
«Нормативно-правова модель розслідування кримінальних проступків у
формі дізнання», поданої на здобуття ступеня доктора філософії
у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Кафедра кримінального процесу та криміналістики № 1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ, заслухавши публічну презентацію наукових результатів дисертації Юрія ГУЦУЛЯКА на тему «Нормативно-правова модель розслідування кримінальних проступків у формі дізнання», а також за результатами об'єктивної оцінки рецензентів та експертної позиції учасників фахового семінару, проведеного 02 серпня 2024 року, констатує:

Тема дослідження є актуальною: Кримінальний процесуальний кодекс України у статті 2, одним із завдань кримінального провадження визначає охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду. Тож ефективність досудового розслідування залежить від оперативності та якості виконання цих завдань.

Системні зміни кримінального процесуального законодавства в Україні розпочалися з прийняття Концепції реформування кримінальної юстиції України (2008 р.), а у подальшому прийняття чинного КПК України 2012 року, у якому було закладено поділ досудового розслідування у сучасному вигляді на дві форми: досудове слідство та дізнання. Прийняття у листопаді 2018 р. Закону України № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» стало новим етапом процесів диференціації форм досудового розслідування та підвищення його ефективності. Розслідування проступків у формі дізнання є спрощеною процедурою, яка має на меті, з одного боку, зменшення навантаження на судову систему та правоохоронні органи, з іншого, спрямоване на гуманізацію кримінальної відповідальності та підвищення ступеня

гарантованості прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Більшість дисертаційних робіт, у яких досліджені питання провадження дізнання та спрощеної форми кримінального провадження, була захищена до набрання чинності КПК України 2012 року. Більш сучасними роботами за чинним законодавством стали дисертаційні дослідження О. Камінської «Дізнання щодо неповнолітніх у кримінальному провадженні» (Київ, 2022 р.), В. Матвійчука «Підстави та процесуальний порядок проведення дізнання у кримінальних провадженнях по кримінальних проступках» (м. Київ, 2022 р.), М. Романова «Організаційно-правові засади забезпечення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України» (м. Київ, 2022 р.).

Зазначені дослідження, безумовно, сприяють становленню і розвитку нормативно-правової моделі розслідування кримінальних проступків у формі дізнання, натомість, як у доктрині кримінального процесу, так і в правореалізаційній площині, залишається низка малодосліджених чи таких, що потребують вдосконалення, питань. Аналіз нормативно-правової бази та практики кримінального провадження у формі дізнання сприятиме виявленню проблемних аспектів та напрацювання шляхів їх вирішення, що в свою чергу, стане додатковим чинником підвищення ефективності досудового розслідування щодо розвитку та дії положень кримінального процесуального законодавства.

Дисертація виконана відповідно до: Дисертацію виконано відповідно до п.п. 1, 3, 8, 10, 14 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України № 454 від 11.06.2020) та Планів науково-дослідної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ (у межах теми «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти», номер державної реєстрації 0121U113930). Тема дисертації відповідає науковому напрямку кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ, затвердженої Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ від 30.12.2021 року (протокол № 5).

Мета дисертації: отримання наукового результату у вигляді теоретично обґрунтованих положень щодо нормативно-правової моделі розслідування кримінальних проступків у формі дізнання, а також формування науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства і практики його застосування стороною обвинувачення, слідчими суддями та судами.

Зважаючи на мету, в дисертації було сформульовано такі завдання:

- визначити стан наукових досліджень щодо дізнання як форми розслідування кримінальних проступків;
- з'ясувати методологічні питання розробки основних засад нормативно-правової моделі розслідування кримінальних проступків у формі дізнання;
- сформулювати поняття дізнання;

- визначити мету і завдання дізнання;
- визначити характеристики суб'єкта провадження у формі дізнання;
- охарактеризувати правовий зміст дізнання як форми досудового розслідування;
- охарактеризувати окремі етапи дізнання;
- з'ясувати специфіку застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час розслідування у формі дізнання;
- встановити особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій в ході дізнання;
- розробити пропозиції з удосконалення чинного законодавства та рекомендації з практики його застосування.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають, розвиваються і припиняються під час розслідування кримінальних проступків у формі дізнання. **Предметом вивчення обрано** нормативно-правову модель розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

Методологічна основа дослідження охоплює широкий спектр методів наукового пізнання. З метою забезпечення виконання поставлених у роботі завдань, з урахуванням специфіки об'єкта та предмета дослідження, а також для досягнення мети і наукової об'єктивності та обґрунтованості результатів дослідження сформовано авторську методологічну програму, яка представляє комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів.

Діалектичний метод як загальнонауковий метод для загального розуміння розвитку явищ, інститутів та систем, який став основним для пізнання нормативно-правової моделі розслідування кримінальних проступків у формі дізнання у системі кримінальних процесуальних інститутів та їх взаємодії. (розділи 1 – 3), *Метод аналізу* застосовується при виокремленні конкретних наукових положень стосовно розслідування кримінальних проступків у формі дізнання при розмежуванні такого складного явища, як досудове розслідування (розділи 1 – 3). *Метод синтезу* наукових знань використовується з метою пізнання загальної проблематики дослідження стадії досудового розслідування у формах дізнання та досудового слідства (підрозділ 1.1, розділи 2 – 3). Використання індуктивного методу наукового пізнання сприяло дослідженню норм кримінального процесуального права та доктринальних розробок для ідентифікації загальної проблематики провадження досудового розслідування у кримінальному провадженні. Дедуктивний метод дозволяє прийти до висновків щодо визначення стадій кримінального провадження, процесуального статусу учасників кримінального провадження, моделі провадження щодо кримінальних проступків у формі дізнання (підрозділ 1.1, розділи 2 – 3). Історико-правовий метод у дисертації дозволив відстежити еволюцію явищ, що досліджуються, динаміку їхнього становлення та подальшого розвитку, насамперед, стан розробленості питання дізнання як форми розслідування кримінальних проступків (підрозділ 1.1). *Порівняльно-правовий (компаративістський) метод* застосовується для порівняння вітчизняного кримінального, кримінального процесуального та іншого законодавства, що створює правові засади провадження

щодо кримінальних проступків у формі дізнання, та відповідного зарубіжного законодавства з метою запозичення позитивного правового досвіду (розділи 2 – 3).

Застосування *прогностичного методу* під час дослідження теоретичних і правових аспектів розслідування кримінальних проступків у формі дізнання у площині порівняльного аналізу надало можливість передусім виявити тенденції, тобто основні напрями розвитку вітчизняного законодавства щодо гарантування прав учасників дізнання, які залучаються до кримінально-процесуальної діяльності, а також особливостей формування механізму розслідування кримінальних проступків (розділи 2 – 3). *Метод правового моделювання* дав змогу спроектувати пропозиції щодо змін до кримінального процесуального законодавства України (розділи 2 – 3). *Системний метод* дозволив дослідити положення кримінального процесуального права у взаємодії з положеннями інших галузей права та не галузевих прикладних знань, визначити їх зв'язок один з одним та взаємний вплив (розділи 2 – 3). Використання *системно-структурного методу* забезпечило комплексне вивчення проблемних питань визначення правової природи дізнання як форми досудового розслідування (розділи 1 – 3). Застосування *герменевтичного методу* створило підґрунтя для інтерпретації текстів нормативно-правових актів, які використані у дисертації (розділи 2 – 3). *Формально-юридичний метод* застосовувався для аналізу норм чинного законодавства України з урахуванням правових позицій ЄСПЛ, що регулюють порядок проведення досудового розслідування у формі дізнання, а також при розробленні пропозицій щодо змін та доповнень чинного кримінального процесуального законодавства України в частині удосконалення нормативно-правової моделі розслідування кримінальних проступків у формі дізнання (розділи 2 – 3).

Застосування *аксіологічного підходу* дозволило визначити мету та завдання дізнання, механізми забезпечення прав учасників провадження при його здійсненні фокусується на ефективності дізнання з метою виконання завдань кримінального провадження, забезпечення балансу приватних та публічних інтересів, охорона та захист прав, свобод і законних інтересів людини та відповідно створення ефективних механізмів їх забезпечення (розділи 1 – 3). Використання *діяльнісного підходу* дозволило проаналізувати дізнання з точки зору парадигми суб'єкт – об'єкт діяльності, її засоби, механізми, результати. *Праксеологічний підхід* до дослідження проблематики провадження дізнання при розслідуванні кримінальних проступків орієнтований на аналіз практичних аспектів діяльності дізнавачі та осіб, уповноважених на провадження дізнання та інших учасників процесу. Цей підхід дозволяє вивчити ефективність, раціональність та оптимальність методів і засобів, які використовуються під час дізнання. Цей підхід у дослідженні фокусується на визначенні найкращих практик, виявленні можливих недоліків та пропонуванні шляхів їх усунення, що в кінцевому результаті сприяє підвищенню якості та ефективності розслідування кримінальних проступків.

Об'єднання цих методів і підходів дозволяє досягти високого рівня об'єктивності, точності та результативності у процесі розслідування кримінальних проступків.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження визначається тим, що дисертація є однією з перших в українській кримінальній процесуальній науці після прийняття КПК 2012 року кваліфікаційних наукових праць, в якій отримано нові результати у вигляді наукових висновків щодо нормативно-правової моделі розслідування кримінальних проступків у формі дізнання у кримінальному провадженні та шляхів його вдосконалення. До найбільш вагомих результатів, що містять наукову новизну, слід віднести такі:

уперше:

- розроблено нормативно-правову модель розслідування кримінальних проступків у формі дізнання;

- запропоновано механізми врегулювання строків провадження дізнання шляхом встановлення шестимісячного строку досудового розслідування з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань або винесення постанови про початок досудового розслідування у порядку, встановленому статтею 615 цього Кодексу, до дня повідомлення особі про підозру з метою підвищення ефективності дізнання; передбачити можливість продовження строків провадження дізнання до двох місяців;

- запропоновано шляхи вдосконалення застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження: з метою усунення колізійності норм щодо затримання за підозрою у вчиненні кримінального проступку в частині строків за рахунок виключення ч. 2 ст. 298-2 КПК України, визначення вимог щодо складання та форми протоколу про затримання за підозрою у вчиненні кримінального проступку; з метою визначення процесуального статусу речей і документів, які були вилучені під час особистого обшуку при затриманні чи під час огляду пропонуються доповнення щодо визнання їх тимчасово вилученим майном; тимчасове вилучення уповноваженою службовою особою посвідчення водія до набрання вироком законної сили у порядку ч. 3 ст. 298-3 КПК України не відповідає правовій природі тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, є порушенням презумпції невинуватості у частині прав особи, що підозрюється у вчиненні кримінального проступку, не відповідає тяжкості проступку та потребує судового контролю;

- надано рекомендації щодо покращення регламентації закінчення досудового розслідування у формі дізнання: шляхом надання конкретизованих вказівок прокурора, у разі необхідності проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій та їх строків, виключення дізнавача з числа суб'єктів, які складають обвинувальний акт;

- запропоновано авторську дефініцію дізнання як однієї із врегульованих законодавством форм досудового розслідування, яка складається з кримінальної процесуальної діяльності органів дізнання у кримінальних провадженнях щодо розслідування кримінальних проступків, має визначену чинним КПК України мету та завдання, вичерпний перелік учасників та суб'єктів дізнання, визначає їх

права, повноваження, обов'язки та відповідальність, умови реалізації та прийняття відповідних процесуальних рішень;

удосконалено:

- класифікацію суб'єктів, що здійснюють дізнання: за функціональним призначенням розділено на дві категорії: 1) суб'єкти, до функцій яких належить виключно здійснення розслідування кримінальних проступків (дізнавач); 2) суб'єкти, які мають делеговані повноваження щодо здійснення розслідування кримінальних проступків в межах компетенції, передбаченої КПК України, та наряду із функцією розслідування виконують інші функції, передбачені чинним законодавством (особи, уповноважені на здійснення дізнання);

- характеристику підрозділів дізнання та дізнавачів як суб'єктів кримінального провадження за функціональним, право суб'єктним, комунікативним та санкційним блоками, визначено диференційні ознаки дізнання та досудового слідства за цими критеріями;

- позиції щодо порядку затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального проступку шляхом авторського визначення дефініції «законна вимога», пропозицій щодо усунення колізій між нормами ч. 2 ст. 298-2, ч. 4 ст. 298-2, ст. 211 КПК України, форми та змісту протоколу затримання за підозрою у вчиненні кримінального проступку;

- розробки щодо визначення та продовження строків провадження дізнання шляхом визначення строків його проведення до повідомлення особи про підозру, збільшення строку продовження до двох місяців, приведення у відповідність ст. ч. 1 ст. 298-5 КПК України; визначення обов'язку процесуального керівника на надання конкретизованих письмових вказівок щодо проведення додаткових слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій;

- напрацювання щодо порядку закінчення досудового розслідування у формі дізнання;

набули подальшого розвитку:

- теоретико-методологічні позиції щодо дослідження інституту дізнання у доктрині кримінального процесу;

- міркування щодо необхідності розробки міжвідомчого нормативного акта, у якому уніфіковано будуть врегульовані функціонально-організаційні питання провадження дізнання незалежно від органу, до якого належить орган дізнання, та чіткого переліку уповноважених службових осіб, які можуть бути наділені процесуальним статусом дізнавача;

- наукові позиції щодо неможливості ототожнення інформації у поясненнях із показаннями як джерелом доказів і необхідності нормативного визначення додаткових джерел доказів, передбачених для дізнання, та вимог до них у главі 3 КПК України;

- висновки щодо недоцільності та невідповідності концепції досудових та судових доказів винесення постанови про визнання речовим доказом, у разі вилучення речей і документів під час провадження дізнання та визначення правової природи таких як тимчасово вилученого майна.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх застосування для удосконалення нормативно-правової бази, що регулює розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

Викладені в дисертації положення, висновки та пропозиції мають значний науковий, теоретичний та практичний потенціал та можуть бути використані, зокрема:

- для удосконалення нормативно-правової бази, що регулює порядок провадження досудового розслідування у формі дізнання, особливо в частині оптимізації процедури, вдосконалення забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження. Це може включати розробку відомчих нормативно-правових актів Національної поліції України, вдосконалення існуючих нормативних документів, зокрема КПК України (у законотворчому процесі);

- у науково-дослідницькій сфері - для подальших досліджень у галузі кримінального процесуального права, зокрема зосереджених на процесі доказування. Результати дисертації також можуть сприяти розробці нових теоретичних та методологічних підходів до оптимізації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції;

- в освітній процес – для інтеграції у навчальні плани закладів вищої освіти, які готують спеціалістів у галузі права; зокрема при викладанні навчальних дисциплін «Дізнання», «Кримінальний процес», «Досудове розслідування», «Складання процесуальних документів на стадії досудового розслідування», у яких можуть бути впроваджені нові теми, змінено зміст навчальних програм, у частині висвітлення порядків провадження, провадження слідчих (розшукових) дій, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, порядку доказування тощо (Акт впровадження результатів дисертації Гуцуляка Юрія Васильовича на тему «Нормативно-правова модель розслідування кримінальних проступків у формі дізнання» в освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ від 30.05.2024 № 34).

Структура та обсяг дисертації обумовлені метою та завданнями дослідження. Дисертація складається з анотацій (українською та англійською мовами), змісту, вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків до розділів та загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 228 сторінок. Список використаних джерел містить 278 найменувань і займає 21 сторінку, додатки розміщено на 10 сторінках.

Основні положення і результати дисертації апробовані автором на таких науково-практичних заходах: Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах» (06 листопада 2020 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах» (3 листопада 2023 року).

Основні результати дисертації опубліковано у трьох статтях, що ввійшли до наукових фахових видань України, які віднесені до категорії «Б», а також двох апробаціях на науково-практичних заходах. Зокрема, це:

наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Гуцуляк Ю.В. Особливості процесуального становища дізнавача в кримінальному процесі України. *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2023. № 11. С. 709–712. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/173>.

2. Гуцуляк Ю.В. Дізнання як форма досудового розслідування: проблемні питання реформування на сучасному етапі. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Івано-Франківськ, 2023. № 62. С. 1.78-1.88. DOI: <https://doi.org/10.15330/apiclu.62.1.78-1.88>.

3. Гуцуляк Ю.В. Процесуальні аспекти дізнання як форми досудового розслідування. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Івано-Франківськ, 2023. № 63 С. 1.82-1.94. DOI: <https://doi.org/10.15330/apiclu.63.1.82-1.94>.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Гуцуляк Ю.В. Історичне становлення інституту дізнання в українському кримінальному процесуальному законодавстві. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (06 листопада 2020 року) / упор. О.В.Авраменко, С.С.Гнатюк, І.І.Сидорук*. Львів: ЛьвДУВС. 2020, С. 89-94.

5. Гуцуляк Ю.В. Процесуальний статус дізнавача у кримінальному провадженні в Україні: *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (3 листопада 2023 року) / упор. Р.М. Шехавцов*. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2023, С. 85-90.

З огляду на викладене, фаховий семінар кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ приймає рішення надати Висновок про те, що дисертація Юрія ГУЦУЛЯКА на тему «Нормативно-правова модель розслідування кримінальних проступків у формі дізнання», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»,

1) містить елементи наукової новизни, а її результати мають теоретичне і практичне значення для вітчизняної юридичної науки;

2) відповідає Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також положенням освітньо-наукової програми «Право» для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора

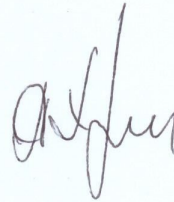
філософії – за спеціальністю 081 «Право» у Львівському державному університеті внутрішніх справ;

3) відображена у 5-ти одноосібних публікаціях, зокрема: трьох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, які віднесені до категорії «Б», а також у двох тезах доповідей на науково-практичних заходах, – що демонструє достатність попереднього оприлюднення результатів дослідження;

4) виконана дисертантом самостійно, отримані теоретичні висновки і результати демонструють особисті дослідження автора;

5) рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Головуючий на засіданні фахового семінару:
завідувач кафедри кримінального процесу
та криміналістики факультету № 1 ІПФНП
Львівського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Андрій ХИТРА